

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ :

АРКАДИЈЕ ВАРЉБАНИН.

ИЗЛАЗИ :

СВАКОГ 1. ДАНА У МЕСЕЦУ НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ.

Цена је годишња 2 круне; за Србију 2¹/₂ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

САВЕЗ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

Навршило се четврт столећа, од како су у нас Срба с ове стране Саве и Дунава поникле међу Српкињама добротворне задруге за хумане и просветне цели нашег народа.

У почетку су те задруге ређе ницале; једва их је поникло за првих 6 година пет таквих задруга: у В. Кикинди, Суботици, Ст. Бечеју, Сегедину и Нов. Саду. Тек доцније се убрзало њихово кретање, а нарочито после оне значајне изложбе женских рукотворина у Нов. Саду од 1884. године, а још више, кад је и наш лист 1886. године почео живом речи да шири идеју женског удруживања.

Данас имамо већ 30 законом ујамчених овакових задруга, а наиме:

а) у Угарској: у Нов. Саду, Сомбору, Суботици, Сентомашу, Ст. Бечеју, Адп, Ст. Футогу, Сегедину, В. Кикинди, Вел. Бечкерек, Турском Бечеју, Меленцима, Панчеву, Вршцу и Белој Цркви;

б) у Хрватској и Славонији: у Загребу, Пакрацу, Винковцима, Новој Градишци, Митровици, Руми, Индији, Земуну, Срем. Карловцима, Даљу, Вуковару, Шиду и Осеку;

в) у Далмацији: у Задру и Дубровнику.

Као 31. задругу можемо рачунати у наш круг и „Српско женско крајцарско Друштво“ у Сарајеву, које има исту цел, што и наше добротворне задруге, а лежи у покрајини, која се управља Аустро-Угарском државом.

Ради се пак на томе, да се оснују оваке задруге, колико је нама познато још у Будимпешти, Ковину (код Панчева) Долову, Ст. Паланци, Броду и Книну.

Као што се види имамо већ леп и богат низ бисера наше женске врлине, који нам својим радом трепери и весели око наше. Са овако лепим бројем испуњених Српкиња може се већ нешто озбиљније отпочети.

Досадањи рад ових наших задруга сводио се само на уски оквир месних прилика и потреба. У шири круг народних интереса захватило се само 1884. г. приликом већ поменутих изложбе женских рукотворина Српкиња из Аустро-Угарске. Па колика величина, колика морална снага наших Српкиња изби ту на површину!

Нема ни у нашој ни у историји образованијих и већих народа тако узвишена и тако величанствена примера женске врлине и женског укуса, као што се ту приказао.

Кад се тако величанствена појава могла створити тек из друштва од 5—6 наших задруга пре 14 година, а шта би се тек могло данас извести, кад би се у тако заједничко коло ухватило 30—40 већ постојећих задруга? За цело исто тако светла а можда и већа и узвишенија дела, но што је прво било, само треба слоге и смишљена рада.

А и за то се не бојимо, јер је тежња за заједничким радом наших задруга избила већ на површину.

Појаве, које се у последње доба гомилају у кругу ових задруга, показују, да се поглед за јавне народне интересе проширује међу нашим Српкињама и да воља нагиње, да пређе границу свога месног патриотизма.

То се опазило пре две године на суботичкој женској задрузи, кад је њена врсна и вредна начелница гђа Емилија Мучалка покушала јавним говором да приволе све остале наше задруге, да створе заједничким прилозима фонд за потпору Српкињица, које се уче на вишим школама или се спремају за више вештине.

Исто је то избило и приликом 20-годишње прославе в.-кикинске жен. задруге, кад је њен предавач: Чика-Стева В. Поповић у свом свечаном и патријотском предавању, дао израза мисли, да би ваљало да се удруже све оностране задруге да оснују један заједнички виши васпитни завод за Српкињице.

И наша млада панчевачка посестрима претресала је одмах друге године свога опстанка питања од општег значаја и упутила је своје задругарке, да размишљају о путевима и начинима, како би се заједницом свију оностраних задруга могло отпочети дело, које захвата интересе целог нашег народа с ове стране.

Познато ће бити нашем читалачком свету, да је лане покренула мисао наша в.-бечкеречка задруга, да се тамо заједничком снагом подигне творница ткања српског платна и српских ћилимова, а познато ће им бити и то, да су ове године и наше сестре Загребкиње покушале, да заједничким прилозима подигну тамо интернат за Српкињице, које полазе тамо више школе, које не стоје у служби наше

цркве. Уз тај је позив нарочито још тражила та задруга од свију осталих оностраних задруга наших, да се изјасне у правцу склапања међусобног савеза.

Шта су на тај позив исказале наше задруге и у колико су прихватиле ту идеју заједнице, није нам познато; али се из свију тих појава јасно огледа, да је међу нашим задругама овладала жива жеља, да се заједница створи и да се тим начином пође на крупнија дела, на дела, што ће дизати углед целом народу и донети користи ширем кругу нашег друштва.

Подстакнуте тим мислима изишле су, ево, у најновије доба и сремско-карловкиње својим позивом на све оностране задруге, да се прилаже на фонд св. Саве, који је основала пре 4 године Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић прилогом од 10.000 фор. а који ваља да служи као потпора сиротим срп. правосл. цркв. општинама наше митрополије за издржавање својих вероисповедних осн. нар школа, које су нам данас једини чувари наше свете вере и нашег милог језика.

Све су то родољубиве мисли и тежње, о којима су дужне да воде бригу и наше Српкиње, а којима, уверени смо, лежи на срцу благо и напредак народни исто тако као и мушкој браћи. Ми смо се о томе уверили већ из више прилика, а уверавају нас и ове побуде, што су избиле код једне и друге задруге, а које смо горе поменули. Али видимо, да су одзиви слаби покрај свег заузимања тих појединих задруга, јер ни један од тих предлога није могао да прибави опште наклоности и потпоре досадањим путем. Томе не треба тражити коментара у том, као да једна или друга мисао није довољно образложена, или није родољубива и од општег интереса то не, него узрок треба тражити у растројству наших задруга, које нису имале и немају досад ничег заједничког осим овог листа, из кога само сазнају шта једна и друга посестрима чини у своме кругу и уском месном оквиру.

За већа дела потребни су ближи и чешћи додир и међусобни разговори, којима ће се мисли пречишћавати и урођени

нам патриотизам одводити на изворе чистих народних интереса; а за таква подухећа нужна нам је заједница или савез. Какав ће тај савез бити и како ће се удесити, то ће бити ствар заједничког договора и савета.

С тога молимо, овим путем нашу добротворну задругу у Загребу, која је ту

идеју покренула, да према примљеним обавештајима, сазове наше оностране задруге на договор, где за добро и кад за добро нађе, па да се у току ове јесени и зиме отпочне озбиљно радити на удружењу или савезу свију оостраних задруга зарад оних цели, за које је слаба поједина задруга са материјалне и моралне снаге.

ЦРНОЈ ГОРИ.

Са висова недогледни,
Са кршева непобједни
Вјековима ти си сјала
И јуначком славом цвала,
Душманима
Тешка моро,
Наша славо —
Црна Гора!

Кроз кржаве мучне дане,
Кроз бојеве и мегдане —
Твоји синци твоји лави
Крчише ти путе слави,

Бос. Пешровац.

Непобједни
Орле сиви,
Црне Горе
Змају живи!

О, па здраво, рујна зоро,
Српска круно — Црна Гора!
Вјекуј вјечно и од сада,
Српском роду буди нада...

Славу славом
Вјечно кити,
Бог богова
Тебе штити!..

Богдан—Крајишник.

БРАТСКА ПИСМА.

V. СТАРЈЕШИНСТВО.

„Ко не зна слушати, не зна ни заповједати!“

Срп. нар. посл.

Дична Сркињо!

У задњему твојем писму молила си ме, да ти штогод напишем о „Старјешинству“. Ја ћу ти драге воље о томе писати, па ако се задовољиш с мојим одговором, веселићу се, јер онда сам цијељ постигао. Једина је моја брига, да свако моје писмо буде теби од користи, да се знадеш према томе наћи у овоме свијету; а за све то, ја никакве награде не тражим, него једино твоје срдечно сестринско признање.

Дакле сејо мила чуј ме!

— Неки природни нагон приморава свакога, да тежи за старјешинством.

Старјешина, то је — да речемо — као баштован, у чијој башти има много корова и трња па ако је баштован — старјешина вјешт, знан и одважан, башта ће му напредовати; мјесто корова понићи ће и оплемениће се воћке и цвијеће.

Као што ваљан и вјешт баштован својим маказама разне младице подсијеца, подрезује, — тако и старјешина у коме било звању, изводи своје млађе и подчињене на пут мира, схлада, љубави, братства и једнакости.

Свака породица има свога старјешину, тако сва друштва, сви заводи и установе, сва звања, власти духовне и грађанске морају имати свога старјешину. Ово се практикује у свему свијету и овако мора и треба да је.

Када се не би за старијега знало, не би могло никакво друштво опстојати, нити општина.

Исто као што не може труп без главе живети, тако ни разна друштва, општине и установе не могу бити без своје главе, без свога старјешине — предсједника.

Свима нам је старјешина Бог.

Старјешина државе зове се: цар, краљ, кнез и т. д. Старјешина општине и појединих друштава зове се предсједник. Старјешина над духовенством зове се: Патријарх, Митрополит, Епископ и т. д.

Сваки тај старјешина — што у његов дјелокруг спада дужан је да се стара да у свему буде ред и поредак; јер: „С главе риба заудар!“

Ако старјешина чисто и бистро ради за опстанак својих потчињених — свога народа, ако му на срцу правда почива, он ће своју свету задаћу и задаћу свега друштва — односно народа, тачно извршити на задовољство свију. И он се с правом може назвати старјешина.

Благо њему, свак ће га с поштовањем помињати и благосиљати!

Благодарност народна свуда ће га пратити. Сваку радњу или посао, који предузме, извршиће тачно и лако; јер „*Правда држи земљу и градове! Глас народа, глас сина Божијега!*“

Старјешина, који једно збори, а друго твори, који се ослања на своје рђаве савјетнике и доглавнике, он не врши тачно своје дужности. Тако радећи губи народно повјерење, изгубивши народно повјерење, не може никакво добро више учинити!

Ко нема повјерења, тај нема чврстога ослона и он мора кад-тад подлећи.

Старјешина који је све друго, а није прави старјешина, он не може никоме користити чинити, од њега је пропаст појединим општинама, друштвима, установама и самоме народу...

Рђав војсковођа, ослаби дух својих војника и они се не могу жртвовати за народна права, за добро свога господара, за добро своје отаџбине.

Како ли мора срце забољети свакога народног патриоту и родољуба, када види на кормилу своје лађе онаквог старјешину, онаког народног првака, који није кадар лађом да управља? Па и најмањи вал када је заљусне, може је лако преврнути!

С тога народни пријатељи морају да се боре — и оправдана им је борба — против таквог крманоша! Или зар да подлегну, да се предају судбини, па што им баш случај донесе!?!...

— Не то не смије бити!

Прави народни пријатељи не смију тако допуштати, не смију то дозволити, да лађом народном неспособан и невјешт-управља, него се морају побринути, те спасти оно, што се спасти даде и на крму поставити таквога, који ће знати и у најбурнијим валма лађом управљати; који ће умјети удесити — макар и противни вјетрови били — да лађа увијек плови спасоносним путем народног живота.

Овако жели и ради сваки народ, који знаде шта је образовање, просвјета и напредак; а тако треба да ради и жели и српски народ.

Није доста бити старјешина и носити то име на себи, него који жели да буде први, треба у свему да се одликује; а прије него се назове народни старјешина, треба да се запита: „Да ли ћу ја бити достојан тога звања и части? Да ли ћу тачно вршити своју старјешинску дужност у славу Божију, а на корист народну? Да ли ћу оправдати и умјети сачувати оно повјерење, које ми народ даје, кад ме изабра за старјешину?“

Па када се освједочи, да ће свему моћи одговорити, да ће се по чистој савјести управљати, нека се прима — сретно му било! Он ће заиста удовољити свакоме. Његов ће суд праведан бити, његова ће ријеч светиња бити, од њега ће свак имати користи.

Ко ли се прима да буде старјешина, само да другоме заповједа и више ништа, тај се тврдо вара ако мисли да ће коме користити, он ће се преварити у својим назорима, а данас се ништа не може сакрити...

Боље да се прође старјешинства, јер му се никаква жеља неће испунити; боље да своје мјесто другоме уступи, способнијем од себе, а тијем би доказао да му свачије добро на срцу лежи. Иначе тешко и народу; али народ остаје народ, а никакав старјешина није вјечан осим једини Бог.

Ко сам тражи старјешинства и за тим цркаје, он није достојан старјешина бити; он ће прије бити све, него ли прави старјешина. Јер: ко не зна слушати, како ће заповједати?!

Реци ми, сејо драга, ко не ваља себи ни своме, како ће старјешина другоме бити?

Ко заслужује част му и треба да је старјешина! Али, жељети ја да будем већи телом, него ме Бог створио и природа обдарила, то је исто тако лудо, колико желити оно зашто човјек није достојан.

Сваки који поштено мисли и осјећа, тај се неће олако примити да буде другоме старјешина, јер то је бремене тешко за свакога, који жели да се покаже достојним тога звања.

Коњиц (Херцеговина),
1898.

Није лако на своја леђа натоварити велико бремене туђијех послова, јер требају чврста леђа, здраве ноге, челично срце, па да се под бременом не падне, не сломи.

Чисто и бистро казати је: Ко жели бити први, треба да зна и да осјећа, како је бити пошљедњи, друкчије од штете је себи и другоме. За то: ко сам тражи старјешинства, није га достојан!

Завршујући ти ово писмо прими братски поздрав!

Твој брат Србин:

Родољуб.

Ј Е С Е Н.

Лисје жуто покоју се креће...
Хладан ветар са севера дува! —
Киша сипи, олујина пуста
Ломи грање од дрвећа сува!

Поља пуста а шумице голе
Славуј мали у дупљету ћути, —
Тишина је овладава свуда!
Сухо лисје опадајућ' шушти...

Јесен хладна пограбила цвеће
Опустила горе и долине! —
Маглушина повила се пуста
Па увила брда и ледине.

Нема пчеле да зазуји цветом,
Нема шеве да запоји летом!
Нема ласте да пролети нетом...
Сунца нема да засине светом!

Пакрац, 16./IX. 1898.

Исаије Митровић.

СРПКИЊЕ И КЛОСТЕРИ.

„Кућа не стоји на земљи него на жени“, вели наша народна пословица. Да ово није пуста фраза, доказују нам толики примери из свакидашњег живота, који су најочигледније показали да у горњој пословици има и сувише много истине. Па кад је женскиње такав фактор с којим се мора рачунати, онда је са свим природно, што је данашње друштво са свим озбиљно почело да на томе поради, како би се женско питање на част и славу човечанства и цивилизације решити могло. Данас је свако на чисто да је морални компас нашег друштва код нашег женскиња, те да према томе од нашег женскиња зависи, какав ће нам бити породичан живот, какво ће бити друштвено стање. Није ли женскиње довољно изображено, срце му је празно, дух ограничен, те се под таквим околностима никад не може развити здрав породичан живот, никад здраво друштвено стање. Образованост нашег женскиња је дакле први

услов, да оно у пуној мери може одговорити оним захтевима, које од њега данашње друштво тражи, да може испунити све оне наде, које у њега човечанство полаже.

При том је најважније питање: у ком правцу наше женскиње да васпитамо? Дали да га образујемо у нашим српским заводима, или да га пошљемо у стране женске заводе или клостере?

Ово је питање за то важно, што свака школа има свог нарочитог задатка, што сваку школу провејава особити неки дух, који је само за дотичну школу везан, и којег ћемо у другој школи у залуд тражити. Узмимо само Српкињу, која је више своје образовање у кластеру каквом примила. О српском језику, о српској историји нема она ни појма. Национални осећаји у њој су са свим утрнули. Српство је за њу једна обична, пуста фраза. По себи се разуме, да од оваквог женскиња српски народ никакве користи не може очекивати,

да она не може српски осећати и љубити оно што је српско. А где нема националног осећаја, а с њиме духа, снаге и морала, ту нема развића, тежње, борбе напретка, цељи, честољубља, самосвести, наде, вере и ускренућа — ту може бити само клонулости, назатка, пропадања, безнадежности, пропасти и најзад смрти. А тог важног националног осећаја може наше женскиње само у српским заводима набавити, у туђинским никако не. Па шта видимо ми поред свега тога? Видимо да наши родитељи обилазе наше српске заводе и шиљу своју децу у туђе, јер ће, бајаги, у њима научити по коју немачку, француску или шта више енглеску реч! Горка је истина, али признати морамо, да се многе наше српске женскиње по страним заводима потуца. Узмимо само статистику, пак ћемо видети, како стојимо са нашим женскињем.

У овд. срп. вишу девојачку школу — о основним школама не ћу да говорим — уписало се до данас у сва четири разреда 82 ученице. Од ових су 57 из Панчева, а 25 из околине. Тих 25 ученица су из околине Панчева: из Црепаје, Долова, Баваништа, Опова, Ковина, Сакула, Брестовца, Самоша, Јарковца и Перлеза. На сваку од ових општина долази по једна, или највише 2—3 ученице. Па да ли одговарају ови бројеви бројевима српског становништва у дотичним местима? Узмимо опет статистику. По кр. рескрипту — за ово 30 година врло се слабо променуо број кретања људства, те ћу се за то и послужити ондашњим бројевима. — Панчево је бројало 9000 Срба, а остале горе споменуте општине заједно 32.237 Срба. По томе од укупног броја уписаних ученица у панчевачку срп. вишу дев. школу на 1000 душа долази у Панчеву 6 ученица, а у околини на 4000 душа долазе 3 ученице. Овде треба и на уму имати, да из Црепаје, која броји преко 4000 Срба становника, само једна једина Српкиња полази овд. срп. вишу дев. школу, из Долова пак, која броји до 4000 Срба, само две ученице има иста школа: тако исто стоји и велико српско место Баваниште. Из Омољице, Севкерица, Старчева, Новог Села, која су места у непосредној близини Панчева, а која броје преко 1000

Срба становника, нема овд. срп. виша дев. школа ни једне ученице. Па и само Панчево не стоји баш најбоље: на 9000 Срба 57 ученица врло је мален број. Па зар у Панчеву и дотичним српским местима нема више Српкиња, које би могле и ради вишег образовања овд. српску вишу дев. школу да похађају? Зар овдашње и околно Српство тако мало српских родитеља има, који би желели своје дете на више образовање дати? Не! Завиримо само у стране женске заводе и клостере, пак ћемо се уверити, да у тим заводима има и сувише Српкиња, те да по томе има врло много српских родитеља, којима је Српство девета брига. Страни заводи у Панчеву, Вршцу, Темишвару и Оравици много би нам могли причати о немару српских родитеља, о равнодушности њиховој према српским светињама: српском имену и прадедовској нам вери православној.

Па шта вуче те родитеље у те стране заводе? Да ли су можда страни женски заводи и клостери бољи и у свему напреднији од наших завода те врсте? На ово питање дала нам је класична одговора Љ. Сладојевићева, управитељица вишег завода за васпитавање девојака у Београду. Иста управитељка је ради бољег усавршавања завода коме она на челу стоји, ове године обишла женске заводе и клостере у Вршцу, Оравици, Темишвару, Менцигену, Минхену, Цириху и Паризу, и о томе путу једну јако занимљиву књижицу написала. Она је путовала и прегледала те заводе да дозна, шта ли Боже вуче наше српске женскиње у те стране заводе?! Па о чему се уверила? Уверила се, да ти заводи ни близу не дају нашем женскињу оно, што би њему као будућој српској љуби, мајци и домаћици потребно било; уверила се, да у тим заводима нема доброг стана добре хране и добре наставе, а уверила се, да се у тим заводима наше српско женскиње образује тако, да кад кући дође, оно је прожето уверењем да је све боље што је туђе. Клостерска Српкиња, да би показала шта је све у кластеру научила, стиди се свог звучног матерњег језика, не ће да пева српске песме, не ће да свира српске песме, неће да се српски Богу моли

— она је хладна према свему оном, што је српско. Но зар може човек од оваквих српских креатура, које су васпитале калуђерице, очекивати да оне буду пионери српске мисли?

Зар да нам калуђерице, које никаквих нежних породичних осећаја немају, којима је срце на језику а не у грудима, зар такви васпитачи да нам васпитају женску омладину нашу?! Ох мајко Југовића, царице Милице и толики идеали старог српског женскиња! Где сте да видите жалосне потомке ваше?! Та клостерима је главна сврха католицизам, па зар у таквим заводима да се не угаси за навек кандило православља, које је српска мајка мајчиним српским млеком у грудима одојчета јој запалила?! Та и чвршћи, снажнији и сталнији карактери имали би да издрже велике

Панчево.

борбе, да се не изгубе у мору туђинштине, а шта ћемо да кажемо за слабију и нежнију и несталнију женску природу?! Она у тим клостерима мора да подлегне, јер су калуђерице и сувише веште и препредене, па га просто занесу, те заборави и на веру, и на језик, и на име — а по која и на своје српске родитеље. Па кад је све то тако, онда немамо довољно речи, којима би најжешће жигосали оне родитеље, који своје женско дете у овакве стране женске заводе и клостере дају. Они не греше само против српске мисли, они убијају и своју рођену децу, јер сваки народ може само у својој средини добро васпитати своје кћери. Зато српски родитељи клоните се страних женских завода клостера, а пригрлите ваше српске заводе. Тако вам Бог помогао!

„Н.“

РАДЊА ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

Нови Сад.

Добротворна задруга Српкиња имала је своју ред. одборску седницу 20. септ. (2. окт.) 1898. под председништвом своје начелнице гђе *Јулке Радовановићке*. Пошто се прочитала и оверовила два записника одборске седнице и прочитале захвале приправница: *Даринке Свињареве, Зорке и Христине Јаковљевићеве* и *Марије Чукурове* на подареном им путном трошку од 10 фор. прешло се на главни предмет, како да се удеси прикупљање прилога у нашем месту на „Фонд краљице Јелисавете“, на што је ова задруга од средишног женског одбора у Будимпешти за ту цел образованог позвана и решено је, да одбор овај у сутрашњој конференцији све три овдашње добротворне задруге заступа то мњење, да се прилози ти прикупљају од одборница све три овдашње добротвор. задруге, али да свака задруга купи прилоге само међу својим грађанством.

У овој је седници прочитан и позив *В.-бецкеречке* добротворне задруге Српкиња, којим објављује, да ће своје овогодишње прво свечарство „Малу Госпојину“ свечано прославити, што се узело на пријатно знање.

Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску редовну седницу 19. (31.) окт. о. г. под председништвом своје начелнице гђе *Јулке Радовановићке*. У овој се седници прочитала захвалница средишног одбора за прикупљање прилога за „Фонд краљице Јелисавете“ у Будимпешти на прикупљеном и послатом дару од 200 фор. 60 н.*) које је наша задруга скупила у кругу свога грађанства. Захвалница је дошла на све три овдашње добротворне задруге, јер су ове заједнички скупиле: Прва жен. задруга (католичкиње): 351 ф. 40 н., Јеврејска: 100 ф. а наша: 200 ф. 60 н. свега 601 ф. 10 н. — У овој седници су прочитани и јавни позиви: управе срп. народ. позоришта за прилагање и прикупљање прилога на срп. нар. позориште и добротворне задруге Српкиња Карловкиња за прилагање и прикупљање прилога на св. савски фонд у Срем. Карловцима. Пошто је ова задруга приложила већ на фонд срп. нар. позоришта до лане 50 ф., то ће ове године приложити само 3 ф. 65 н. у име овогодишњег крајцарског прилога. На св. савски фонд пак прилаже задруга 50 круна (25 ф. а. вр.) — Поводом смрти наше заслужне и многогодишње од-

*) У ову је своту урачунато и 10 ф. што је задруга приложила од своје стране.

борнице *Ирме Адамовићке*, скупила је начелница међу одборкињама и другим пријатељима покојничиним 31 ф. 50 н., те је за ту своту положила леп венац на мртвачки одар покојничин, да се и у туђини види признање ове задруге заслугама покојничиним. Уједно је уведена за покојницом туга у записник и известиће се о том и глав. скупштина. — Начелница је известила одбор, да је за намишљену овојесењу забаву на молбу наше подначелнице написао наш песник и књижевник г. Драгутин Илијћ једну сходну алегорију за приказивање. Тим поводом позива одбор да одреди време и начин забаве. Пошто је још цела држава у жалости за покојном краљицом то и ова задруга одлаже своју уоби-

чајену јесењу забаву на други дан Божића нашег, т. ј. за 26. децембар (7. јануар 1899.) о. г. и овлашћује се гђа подначелница, да у споразуму са својим пријатељицама одборкињама састави план и програм за ту забаву и да све спреми, што је за ту нужно и потребно. — У смислу пројачуна задружног одређује се и ове јесени 150 ф. на одело сироте школ. жен. деце из основне и више девој. школе, и 100 ф. на божићни дар за сироте и удовице. Удовикама и сиротињи издаваће божићни дар гђа начелница, а набавку одела дечјег овлашћује се подначелница гђа Катица пл. Новићка, благајкиња гђа Софија Јевтићка и прегледачица гђа Марина Завишићка.

АОЈ МОМО!...

АОЈ момо, ал' си дивна,
Као сунца сјај.
Занесе ме око твоје,
Занесе ме, знај!

Под пепелом искра тиња;
Чека згодан трен,
Тражи маха, да разбукти;
Тражи згодан пљен.

Београд.

И ти момо, у мом срцу
Разбуктаваш плам,
Па се бојим, нећу моћи
Отпор да му дам.

Те будеш ли близу мене,
Сагорећу, јој!...
Али нека, нека горем...
Само ту ми стој!

—булбуц.

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

Нар. Црквени Школски Савет поставио је за привременог епарх. школског референта темишварске и вршачке епархије г. *Вељка Петровића* учитеља земунског и перовођу земунске задруге Српкиња. Желимо му сретна и берићетна рада и на том путу!

Наше учитељске школе у Сомбору, Пакрацу и Гор. Карловцу имају већи број ученика но лане. Сомборска мушка учит. школа има 93 ученика, а женска: 138. Пакрачка има 53 ученика, а гор.-карловачка: 74 ученица, од ових су 27 римокатоличкиње. Земаљска влада у Загребу намерава, да даде јавност и овим двома срп. учитељским школама. И време је.

Србија. За редовног члана и председника Главног Просветног Савета за ову и идућу школ. годину именован је г. *Др. Војислав Бакић*. За председника испитне комисије за професоре на средњим школама у Србији, именован је на три идуће године: *Др. Милан Јовановић-Башуш*. Живели!

Италија. Од 9—20. новембра о. г. по нов. кал. држаће се у Турину интернационални конгрес ученика и ученица са великих школа (Универзитета). На тај конгрес биће заступљен и будимпештански и клушки универзитет. Сама угарска влада шаље о свом трошку тројицу вел. ђака на тај конгрес.

Америка. У Чикагу су завели у свим жен-

ским школама и практично кување. Ова врста рада исто је тако важна за женске као и ручни рад, и не би ваљало да је искључена ни из једне више девојач. школе. Наш заслужни пок. Др. Ђ. Натопшевић покушавао је то у нашим вишим девојач. школама да заводи још пре 20 година; али није нашао одзива у самим дотичним општинама, па је с тога ствар застала. Но ми судимо, да би ју ваљало изнова покренути, јер је од велике вредности по женски и народни интерес.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Дејство буђавог хлеба на домаћу живину.

Врло често употребљује се буђав хлеб као храна за пернату живину, чиме се очигледно греша, будући се таква грешка често врло јако свети. И ако је хлеб врло добра храна за све домаће животиње, кад им се у умереним оброцима даје, то ипак буђави хлеб добија извесне отровне особине и дејствује опасно, јер изазива колику, изпупчење задњег црева, пролив и т. д. или запалење и „бранд“ трбушних црева а тиме и смрт. Код бремених домаћих животиња, може да буде узрок и побацивању. Ако смо ради да буђави хлеб пошто по то употребимо за храну живине или домаћих животиња, треба га пре употребе искувати, будући се кувањем убију и учине безопасним гљиве које образују буђ.

Терпентин против домаћих мишева. Мишеви никако не трпе одвратни мирис терпентина. С тога треба наквасити крпе терпентином и њима затиснути рупе, којима мишеви пролазе, или такве крпе метути на места, са којих смо ради одагнати мишеве, па ће се мишеви поздраво разбећи. После четрнаест дана ваља то исто поновити.

ЗА РАД ЗДРАВЉА.

Мед за децу. Деца која нагло расту обично имају велику наклоност према слаткишима. То није обична лакомот, као што родитељи мисле, него је то природна потреба телу, коју оно тражи а деца би желела да му је не крате. Од свих слатких ствари, мед има најмање азотних делова, а најлакше и најбрже се мења у материје из којих постаје крв. Зато је корисно и потребно деци малокрвној, бледој и слабој давати чешће права чиста меда. Препоручују да се за доручак деци слади медом млеко, или да им се кришка леба намаже медом. Ово се препоручује наро-

чито зими. Тако медом намазан хлеб бољи је за децу, него многи екстракти и дечји слаткиши. Што чешће деци дајемо меда, то им више појачавамо здравље и више их чувамо од разних болести

ПОУКА, КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ.

„Привредник.“ У октобру месецу ове године почео је да излази у Загребу под уредништвом г. *Емила Јелића* лист за привредну струку, који ће бити орган Савеза српских земљорадничких задруга у Аустро-Угарској. Лист ће излазити двапут месечно 1. и 15. дана и даваће савета овим задругама и појединима, како ће се унапређивати у привреди и поштењу. Цена је листу на годину 4 круне (5 динара за Србију). Препоручујемо народу овај лист.

Илустровани ценовник. Милан Петко Павловић из Вршца издао је од своје прве цртачко-везиљачке радионице штампан и илустрован ценовник ћирилицом и латиницом. Г. Милан П. Павловић познат је нашем свету са своје извршне цртачко-везиљачке радње, јер мало, да која српска кућа нема везова из његове радионице, те не треба ни да трошимо много речи у његову похвалу, но само да кажемо нашим Српкињама: Поручите по ценовник, који ће се бесплатно послати свакој, па бирајте из чега, што вам се најбоље допада.

— Изишла су већ два броја „Невена“, дечјег листа, што издаје Чика-Јова Змај. И садржај и илустрације су врло лепе и укусне. Цена 3 ф. годишње, а за Србију и Црну Гору 8 динара.

Из области духова, или живот после смрти. Истинити догађаји на основу оригиналних записа спиритистичких сеанса од Симе Станојевића. Српска књижара и штампарија Браће М. Поповића. У Нов Саду. Цена 50 новч.

— Изашао је и распродаје се календар „Орао“, јубиларно издање за 1899. Са 1 новом вињетом, 4 велике премије и 105 ликова и слика у тексту. Уз сарадњу српских књижевника уредио Чика Степа В. Поповић. Календарски део израдио је проф. Андрија Матић. Забавно-поучни део доноси 15 одабраних поучних чланака међу којима су и две приповетке. Текст је повећан са 3 табака — те износи 15 табака велике 4-тине. — Овако богато илустрован није био никада ни један српски календар до сада. Цена му је стара 1 круна за Аустро-Угарску, 1 динар за Србију. Растуривачима календара „Орла“ дајемо 25% рабат.

ЛИСТАК.

СИРОТИЊСКА МАЈКА.

Написала Милка Гргурова.

(Свршетак.)

По вароши се брзо прочуло, да је гђа Софија узела нечије девојче под своје, мислећи да јој је то унука. Особито се поплашише њени рођаци, бојали се да то дете не прогласи заиста за своје унуче, па да не остави цело своје имање том туђем детету као што су они уверени били. Особито кад су још видели како је лепо образује, онда су је још и осуђивали, но гђа Софија није се на то ни мало обзирала, она је радила и ћутала. Никома није давала рачуна о своме поступку и била је сасвим задовољна собом, а за сиротињу је увек била њихова милостива мајка.

Гђа Софија и ако беше у неколико сретна што је бар унуку нашла ипак њено порушено здравље није се могло опоравити, знала је врло добро да само поред највећег чувања може још коју годину поживети. За то је она све мудро управљала и у напред се за све побринула.

Свет је говорио да њено имање може вредити пола милиона. Па су неки још додали како ће та млада девојка, ако је заиста њена унука, бити једна од најбогатијих наследница. Али рођаци су другчије мислили: само нека умре њихова рођака, па ће свет видети како ће излетети та назови унука. Они су тврдо били уверени, да је гђа Софија то девојче к себи узела, само да њима пркоси, јер она их је мрзила што су себични били, а ни једно од њих не беше сиромашно.

Гђа Софија само је ћутала, и свој посао даље радила. Највише је уживала кад је који од њених питомаца био изведен на прави пут, а особито се радовала, кад је видела Милана, како је постао ваљан и способан инженир. Њега је најволела и са неким задовољством опазила је да он њену унуку радо гледа, али као да ју у једно и избегава.

Кад њена унука наврши двадесету годину била је у пуном смислу добра домаћица. Поред лепог образовања, знала је она у кући све радити, подпуно кувати, кројити, шити и све што једна кућа захтева. Она је много практичније васпитала своје унуче, него што је некада своју кћер. Па како је мислила да се и Милан може

њеној унуци допасти, то се у себи радовала што ће моћи то дете поверити ваљаном и поштеном човеку, тако хтеде одма и да сврши ту ствар.

Она одмах дозвоља Милана, који беше већ од неког времена суморан и жалостан, а гђа Софија рече му сасвим љубазним гласом:

— Дете моје, ја сам опазила да ти волиш моју унуку, познајем твоје добро срце и поштен карактер, знам да је не смеш запросити што мислиш да је богата наследница, али то не постоји. Ја сам њу само присвојила, прогласила сам је за моју унуку само због мојих грамзљивих рођака, али она је пука сиротица и добиће од мене само опрему и скроман мираз. Дакле јеси ли вољан узети је за жену?

Милану се лице на једанпут разведри, па весело кликну:

— О каква срећа, та сад је тек волим, како бих је и смео у вас запросити, да је ваша унука и богата наследница, а сад ево вас молим да ми је дате за жену.

Гђа Софија била је задовољна и уверена да је Милан потпуно веровао њеним речима, па онда га добродушно запита:

— А јеси ли ти сигуран да и она тебе воли?

Милан се на једанпут мало трже па рече:

— То не знам, мислим да ме не мрзи, али — да ли ме воли. . . .

— Добро сад ћемо одма дознати, али под условом да јој не смеш казати да ми није унука, јер то би је ожалостило. За тим зовне своју унуку, која је заиста постала красна девојка, а при том пријатна и скромна. Кад уђе у собу поздравил Милана као старог познаника, без усиљавања и забуне, по чему је гђа Софија могла бити уверена да међу њима нема никаква споразума. Она узме девојку за руку па рече:

— Ево драго дете моје, Милан те воли и проси у мене твоју руку. Имаш ли вољу да за њега пођеш? — Софију обли румен по лицу. То изненадно питање мало је збуни, али се одмах прибрав, па одговори одлучним гласом:

— Драга мајко, ја сам вас увек слушала и покоравала сам се вашој вољи, а овога пута. . .

— Но шта овога пута? — зашита је гђа Софија нестрпљиво.

— Овога пута, — промуца Софија, — покоравам се врло радо јер и ја њега волим.

— Но у добри час, то сам и хтела чути, а и ја вама, децо, дајем врло радо свој благослов. — Милан је био срећан и очаран добротом ове племените жене. Гђа Софија одма је позвала и Катку да и она ужива у њиховој срећи, која је увек задовољна била поступком своје племените госпође.

Гђа Софија осећала је врло добро да јој се приближује крај. Њене груди беху већ сасвим трошне и ако се та слабост на њој није тако опајала, јер је била врло живе природе, а притом била је увек мршава, ипак је болест напредовала, па с тога је баш и похитала да то дете удоми пре своје смрти, те да ужива и она мало у њиховој срећи. Хе, али она једно, а Бог друго. Још исте ноћи њој позли, њена верна Ката, спавала је већ од неког времена у соби своје господарице, да јој се нађе увек при руци ако би јој позлило. Те ноћи поче је гушити крв — Ката је одма послала по лекара и пробудила Софију која се веома поплаши да не изгуби своју добру мајку.

Гђа Софија, усљед велике навале крви коју је избаћивала, ослаби сасвим и једва је дисала. Милан и Софија лебдили су над болесницом дан и ноћ, а она их је само још шапатом могла благосиљати, а после неколико дана та узвишена жена испусти своју племениту душу. Софија и Милан изгубише своју добру стару мајку, а сиротиња своју милостиву мајку. И ти јадници, чим су чули за тужну вест, похитали су са свију страна да још једном виде своју добротворку и искреним сузама оквасе њене дарезљиве руке.

Па и рођаци су одмах похитали, али не да плачу над покојницом, но да распитају је ли оставила иза себе тестаменат, пошто за живота њена нису никада могли дознати да ли га је правила. Па како им нико не умеде одговорити на њихово питање, па ни сам чиновник који дође да попише ствари по кући, то су се они већ обрадовали, да је покојница умрла без тестамената, па се већ радују како ће они међу собом поделити то велико имање. — А унука? С њоме ће они лако, треба прво доказати, а то би њихова рођака учинила још за живота свога да је имала доказа. Тако су они мислили и били уверени.

Кад покојницу саранише и прође неколико дана, а тестаменат нико не показује. Господа

се рођаци осмелише и дођоше да истерају из куће Софију, која им је узалуд доказивала да она као унука покојнице има права да остане у кући. Но како се изненади јадна девојка кад јој заручник на само рече: да рођаци имају право на наследство, пошто она није унука гђе Софије, но само под својкиња говорећи и тешећи је:

— Умири се драга Софија и не брини се ништа, ми ћемо бити сретни и без наследства. Нека их, нека се грабе за пустим благом, нама је наша добротворка дала највеће, јер нас је на пут извела и благослов свој дала, који ће нас пратити кроз цео наш брачни живот. Софија му паде на груди и повика веома ганутим гласом:

— О Милане, нисам се ја у теби преварила, знала сам ја да ти само мене волиш, а не мираз за који сам мислила да ћу имати.

Рођаци нису мировали, отишли су судији и са правом захтевали, да се девојка истера из куће, пошто је она била само под својкиња покојне гђе Софије и тако једино они имају право на то наследство, а они ће већ девојци дати што је право.

Судија им сасвим мирно одговори:

— Господо моја, још се не зна ко има право на то наследство, тек ћемо за неколико дана дознати. Покојница је завештала да се тестаменат отвори тек осми дан по смрти њезиној и онда ћемо видети који су прави наследници њеног имања, а дотле нико не сме дирнути ону девојку која је под нашом заштитом.

Већи гром није могао ударити грамзљиве рођаке, но кад дознаше да тестаменат ипак постоји, али су се још увек надали да опорукка мора бити колико толико у њину корист, пошто та девојка није њена унука. Тако су ти добри рођаци са нестрпљењем чекали тај злокобни осми дан.

Осмога дана тачно у десет сати пре подне сви су се искупили у кући покојнице. Поседаше у великом салону и нестрпљиво очекиваху да чују опорукку. Само су три особе биле према свему томе равнодушне, на њиховом се лицу огледала само туга и жалост за својом добротворком и више ништа.

Судија је предходно изговорио неколико речи о врлинама покојне гђе Софије, а за тим је по свршеном говору отворио тестаменат који је овако гласио:

„Имање госпође Софије Добрићке у вредности износи на 588·593 динара. Цело имање поделила је покојница на четир равна дела. Сваки

део мора се положити на сигурно место. Првога дела приход намењен је оној сиротињи, која није у стању да што заради усљед болести или старости. Мора се тај приход тако удесити, како би им се могло сваког месеца помоћ издавати.

„Приход од другог дела намењен је деци сиромашних родитеља да им се даје помоћ за изучавање разних заната, како за мушку тако и за женску децу важи ова опорука.

„Приход од трећег дела, да се опреме оне сироте девојке које немају никога свога, а које би нашле себи прилику да се удоме. Желим да се све то најтачније изврши.

„Четврти и последњи део у који спада кућа и све што се у кући налази, остављам мојој унуци Софији Хенеровој законитој кћери покојних родитеља, моје кћери Славке и зета Карла Хенера музичара, са обавезом да исплате 1000 динара мојој старој и верној служавци Кати и

да је до њене смрти задрже код себе, а 1000 динара имају издати осталој послуги.“

На тај последњи део сви се изненадише, па и сам Милан и Софија који су били о противном уверени, а један од најлакомијих рођака устаде и помамно повика :

— Камо доказа да је та девојка унука наше рођаке.

— Ево их господо! одговори сасвим мирно судија. Овде су сви документи о венчању гђе Славке и Карла Хенера и крштеница њихове кћери Софије Хенерове. Све је то, господо моја ондашњим судом најтачније одоставерено.

Тако јадни рођаци видећи да немају куд, најпре претише са парницом, а за тим одоше проклињући их све. Но та њихова клетва није баш никоме нахудила. Заручници се венчаше после шест недеља у највећој тишини и живели су сретно благословом њихове добре старе мајке, који је увек лебдио над њима.

ДВОЈЕ СРЕТНИКА.

Јелица Беловић-Бернадзиковска.

Љубили су се без мјере, без границе. Две године брачног живота, две године прозаичних брига није могло да натруни чисту, блажену поезију њихове нада све велике љубави. . .

А беху тако лепо, тако мило — и он и она! Кад би зашли међу људе, држећи се нежно испод руке и гладајући једно-другом у бистре очи, онда би завидни свет за њима шапутао: „Где сретна пара“! Када би отишли у друштво модерних дон-жана и накићених лутака, и онда би их завидни људи поругљиво питали: „Како ли ће дуго трајати медени месеци“?

А шта је њих за све то била брига? Шта је њима било стало за свет? Они су имали свој засебни свет, свет искрене љубави, свет тихе брачне среће. . . Он је њој причао сваку своју мисао, казивао све што је њега занимало; а она је опет с њиме разговарала о свим оним хиљадама ситних предмета, које окружује женско биће и које сачињавају гнездо љубави. Свака ствар у кући бијаше њему и њој мила, дражесна, занимљива, јер је свака удисала онај миришљиви зрак пун среће и младости.

Љубавна реч будила их је из сна, љубавна реч уљулала их је у слатке санке; сто драгих мисли пратило је сваки његов корак, кад га није

било код куће; сто брига облетало је њу, кад би само мало закашљала или кад би је глава заболела. Ако је једном отишла из собе на пет минута, ето ти њега за њом: „Где си, срце моје?“ ако је плела или везла какву ситницу, он би се загледао као заручник у те ручице, па би питао: „Шта то радиш?“ Све га је занимало од ње све, све . . . а њој бијаше опет његов дах — атмосфера живота.

„Шта то радиш, злато моје?“ питаше и данас. Она порумени као девојче и прошапта: „Плетем капицу. . . .“ Жарки поглед обухвати милолику јој приказу, а бујица страствених пољубаца обаспе драго то створење, које ће, ето, ускоро бити мајком његова детета. . . . А ипак дрхташе при помисли, да ће она трпети, много трпети.

* * *

У гнездашцу љубави све је тихо. Све собе покривене дебелим ћилимовима, да се не чује ни корак Она спава . . . Никога не пусте к њој Ни њега, мужа јој, који би дао читав свет, само да је овај час смије да види. Као изван себе хода пред кућом, а страх му мучи врело, заљубљено срце Хоће ли моћи, да толико препати? „Операција на живот и смрт!“ рекао је

доктор. И сад је код ње унутри и чека док се пробуди. . . . Ох, да му она умре — шта би он? Зар би било вредно и даље живети? Живот без ње, без њезине љубави, а шта ће му?

Очајни зној капаше низ тамну му браду у овом изгледању. . . сав бејаше изнемогао. „Морам, морам к њој!“ зајаука ко жена и потрчи у кућу, те бану управо на врата, кад их је доктор отварао.

„Докторе спасите ми жену, докторе заклинџем вас!“ и грчевитом руком стискаше десницу доброг пријатеља.

„А дете, зар за то и не питате?“ хтеде да се нашали добричина доктор.

„Докторе, говорите како је њој. . . .?“ јецаше убоги мушкарац блед као крпа, а у очима му толики бол, да је доктора прошла свака шала од тога погледа. „Хајдете, дакле, ви заљубљено момче!“ рече и узе га испод руке, те га одведе к оној, коју толико љубљаше.

Она лежаше слаба и бледа, а до ње леп дечак, који викаше из свега грла. Кад болесница опази драгог војна, отвори полузатворене очи и блажено се насмехну. . .

Доктор, скроз модеран човек, који је веома мало веровао у праву, искрену љубав, не могаше се доста начудити овој двојници људи, овом погледу на та два сретна лица, на те њихове блажене очи. . . Ту је научио више, него што би га били сви психолози на свету научили, овај моменат наградио га је више за његову вешту операцију, него што ће га наградити све злато, којим ће га сретни муж обасути
За то :

„Цео грешан свете
Не заборави
Да те само држе
Крила љубави!“ (Змај.)

ДА САМ . . .

Да сам тица па да могу
Куда хоћу полетети,
Летио бих твоме двору
И на прозор пао бих ти.

Ту бих тебе глед'о мила,
Глед'о т' чари лица бјела

Ту бих слуш'о пјесме твоје
И глас дивни к'о анђела.

На прозору твојему бих,
К'о у рају уживао —
Наслађив'о с' свију твари
Што је теби — Творац дао.

Љубомир Ибријски.

КОВЧЕЖИЋ.

Г Л А С Н И К.

Dr. Anna Gebser у Берлину, именовала је сарадницу нашега листа *Јелицу Беловић-Бернадзиковску* почасним чланом свога литерарног друштва „*Frauenkorrespondenz*“, коме је седиште у Берлину. Ово дично друштво коме је на челу докторица жена, угледна списатељица у Немачкој, занима се за најоглашеније и за највеће списатељице у свим народима Европе, па их позивље у своје лепо коло. „*Frauenkorrespondenz*“ женски је часопис, који је уједно средиште за све вести из читавог женског света, које се тичу лепе књиге или лепе уметности, *Anna Gebser* докторица је филозофије, те је прикупила око свога лепог листа угледно коло леп број ванредно даровитих жена, па је заиста лепо, да сестра

Немица није заборавила ни на словенски југ и наше жене такође позивље у своје коло рада.

У најновијем броју овог „*Frauenkorrespondenz*“-а читамо, међу осталим, и ове занимљиве вести из женског света: „Први је пут, да се је краљевски баварски дворски наслов поделио једној жени, а то је „дворска сликарница“ Софија *N. J. Gaudstikker* из Монакова, која је у својој струци заиста веома лепе успехе постигла, па је ово одликовање и заслужила. Сликарска „ателије“ носи име „*Atelier Elvira*“. Занимљива је и ова вест: „На свеучилишту у Бечу слушају као редовне слушатељице сада њих 29 госпођа. Све су се за филозофски факултет уписале. 27 од ових госпођа су из Аустрије, а само је једна из Русије, а једна Пољкиња И у *Graz*-у има пет

дама на свеучилишту, дочим је у *Klausenburg*-у једна, а у *Innsbruck*-у такођер једна.

Надаље читамо и ово: У *Friedrichshafen*-у отворила је једна госпођа вртларску школу именом *Rumelin*. Осим тога има у том листу „*Frauen-correspondenz*“ још и других занимљивих вести из женског света читаве Европе и Америке, о свим јавним литерарним и добротворним заводима и друштвима, где жене суделују

Српкиње за „Фонд св. Саве“. На позив Карловкиња изјавиле су се до сад: 1.) *В.-бечкеречкиње*, да ће прилагати по 10 ф. годишње у фонд св. Саве; а изјавила је и поч. начелница те задруге гђа Е. Мунчићка, да ће прилагати по 10 ф., а председница гђа Марија Савићка по 2 фор. 2.) *Карловкиње* су изјавиле, да ће прилагати за овај фонд годишње по 50 ф.; гђе: *Милева Јеремичка* и *Даринка И. Маширевићка* приложиле су по 5 ф., а гђа *М. Гојковићка* председница прилагаће по 1 новч. дневно за овај фонд. 3.) *Новосашкиње* су решиле, да приложе на фонд св. савски 25 ф. а. вр 4.) *Ученице срп. више девој. школе у Нов. Саду* скупиле су међу собом за овај фонд 7 ф. 12 н.

Исидора Секулићева, учитељица панчевачке српске више девојач. школе положила је прошлог месеца у Будимпешти, испит за грађанске школе из француског језика и књижевности с одликом. Живела!

Нова задруга Српкиња. У Нов. Градишци основала се нова задруга Српкиња. Ово је 30 на броју с ове стране Саве и Дунава. Тој задрузи су приступиле већ као оснивачице са 50 фор. прилога: госпођа *А. Антонијевићка* и господа: *Константин Радосављевић* и *Александар Шокорац* из Загреба.

Ктиторка. У селу Батајници, близу Земуна, приложила је својој цркви ратарка *Драга уд. Малеш* 11 јутара ораће земље, што је већ и преписано на тамошњу срп. правосл. цркв. општину. Овај чин показује да у нашем народу има велике љубави према својој цркви и да у његовим грудма тиња жарка побожност. Слава јој!

Молба. Одбор срп. правосл. општине у Камаралној Моравини у епархији горњо-карловачкој моли да му се прилозима олакша, да подигне у својој новосазиданој цркви иконостас и да набави нужне утвари за обављање св. литургије. Народ је тамо сироман, а има их свега 286 душа православних. Прилоге ваља слати на пароха и председника Н. Јакшића.

Савез земљорадничких задруга. Како се при-

метило, да је наш народ ударно у натраг у привреди и почео нагло пропадати материјално у свим крајевима, то су родољуби народни прегли, да га задрже на том путу и да га упуте на претку материјалном и моралном. У то име почели су оснивати по Србији, па од ове године и по нашим крајевима Аустро-Угарске тако зване *земљорадничке задруге*. Идеја је та брзо почела хватати корена у нашем народу и од скора се образовао у Загребу и *савез српских земљорадничких задруга*, који има своју централну управу и своју централну благајну, те саветом и новцем испомаже своје задругаре. Савез тај почео је од прошлог месеца да издаје и лист „*Привредник*“, који шири те спасоносне идеје и прикупља наш свет у заједнице морала и рада. Нека је том савезу сретно и берићетно!

Српско народно позориште имало је своју редов. глав. скупштину 21. окт. (2. новем.) о. г. под председништвом др. *Лазе Станојевића* која је предходно завела своју тугу у записник за пок. краљицом и општом мајком *Јелисавешом* и онда тек прешла на дневни ред. У овој скупштини прочитани су извештаји о раду управног одбора, рачунски извештаји и извештаји о позоришној дружини и сви су узети на знање без икакве примедбе. У истој скупштини умољен је досадањи почасни управитељ срп. нар. позоришта г. *Димитрије Ружић*, да се прими и даље дужности управитеља, пошто је пре изабрати управитељ г. *Др. Станоје Станојевић* дао оставку на том звању. И пошто је начеоник Др. *Л. Станојевић* изјавио, да је овлаштен од г. *Д. Ружића*, да изјави, да се прима те дужности, али да не рефлектира на награду, изабрала га је скупштина једногласно за управитеља срп. нар. позоришта с тим, да му уз његову глумачку плату даде хонорар од 600 фор. а. вр.

Српско нар. позориште има данас свога капитала у готовом новцу 46.174 фор. а. вр., око 70 ланаца земље и једну кућу у Араду.

Владика добротвор. Др. *Карло Хорниг* рим. кат. епископ навршио је ово дана 10 година како се загладило, па се том приликом прорачунало, да је за тих 10 година поклонио исти владика на добротворне и просветне цели 750 хиљада форината. За то је и добио приликом своје десетогодишњице са свију страна свога паства силне честитке, а и заслужио је.

Др. Мил. Р. Веснић, професор велике школе у Београду, уважени српски књижевник, изабран је ове године за редовног члана института за

међународно право у Хагу (Холандија). Нека је жив и срећан мајци српској!

Прослава српске штампарије у Загребу одржана је 22. септ. (4. окт.) о. г. на свечан начин. Било је на њој, осим црквеног водоосвећења, четири говора од дра Богдана Медаковића, Паје Мандровића, Симе Лук. Лазића и Мила Мравића. Прослава је оставила лепа и пријатна утиска на све присутне.

Земунска задруга изаслала је своју председницу, подпредседницу, благајкињу и тајника Њег. Светости патријарху српском *Георгију Бранковићу*, да Га позове, да се прими покровитељства њихове задруге. Њег. Светост примила је радосно изаслату депутацију, задржала их на ручак и изјавила, да се прима покровитељства, те је у то име приложила 100 фор. а. вр. истој задрузи као свој дар.

У Белој Цркви установљена је *српска занатлијска чистионица*, у коју се уписало већ 60 чланова.

У Вршцу је грађанска касина основала *фонд* у спомен *краљице Јелисавете*; приложила на исти 100 ф. и позвала грађанство без разлике вере и народности, да прилаже на исти фонд који је намењен на потпору једне ученице вршчанке, кад сврши тамошњу грађанску женску школу и жели продужити науку. Фондом ће управљати тамошњи комунални школски одбор, који ће саставити о том и основно писмо и послати влади на одобрење.

ЧИТУЉА.

† **Ирма Адамовићка**. Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња изгубила је 2. (14.) окт. о. г. једну од најизвршнијих и најугледнијих чланица и одборкиња, изгубила је своју Ирму, која је више од десетак година најсавесније вршила одборске дужности. Нисмо ни помишљали пре два месеца, кад се опраштала од нас и пошла у куике да се разоноди, да ју нећемо никад више видети. Близу Беча сукобе се жељезнички влакови, којим је она са својим сугругом путовала, и несрећа је хтела да се она најјаче позледи. Од те тешке позледе лежала је у Бечу више од шест недеља и беше се придигла, али са завијеном ногом. Лекари јој саветоваше да даде оперисати поново болесну ногу. При тој новој операцији подлегне сиротица болести и испусти своју племениту душу у далеком Бечу, тек у 42. години живота. Нема дечице, да тугују за њом, али за то тугује за њом цела задруга Српкиња Новосаткиња, а тугује за њом и цело грађанство, које ју је љубило и поштовало. У знак свога поштовања послале су одборнице и пријатељице новосадске леп венац, да јој окити вечну кућу у туђини. Нека јој буде трајан спомен и лака земља, која ју је примила!

† **Мирон Роман**, румунски митрополит, упокојио се 5. (17.) октобра о. г. у Сибињу у 70. години живота. У своје млађе доба био је се-

кретар бившег патријарха српског Прокопија Ивачковића, кад је овај био епископ арадски. Био је и надзорник школа у крашовској жупанији.

† **Љубомир Панић**, прота в.-бечкеречки, умро је прошлог месеца у 72. г. живота. Био је 30 година учитељ срп језика у в.-бечкеречкој гимназији. Вечан му спомен!

† **Петар Ташевић**, трговац и велики пријатељ Српства, погинуо је у Велесу (Македонија) у сред дана, у 2 сата после подне, на пијаци од убилачке руке бугарских занешењака. Ово је већ шеста српска жртва бугарске обести у тим крајевима. Ми се чудимо бугарској несвести и српској трпељивости. Но ваљда ће и том чуду бити краја и у тој нади и жељи довикујемо покојном мученику Петру: слава и вечан ти спомен!

† **Емил Краутвурст**. Наша велика пријатељица листа, гђа Љубица Краутвурст из Карловаца, изгубила је своју последњу наду, свога јединца сина *Емила*, канцелисту маџистрата карловачког. Упокојио се баш о св. Луки о. г. кад је навршио своју 20. годину живота. Бог нека утеши родитеље, а покојнику нека даде рајско насеље!

ИЗВЕШТАЈ

о прикупљеним прилозима за „фонд краљице Јелисавете“.

У Будимпешти се образовао по смрти Њ. В. краљице Јелисавете нарочити одбор женски, који је позвао све женске задруге из Угарске, да купе прилоге за фонд, који ће носити име Велике Покојнице. У то име ишле су све три овдашње добротворне задруге да купе прилоге и удесиле су тако, да Српкиње иду само по српским кућама, Немице и Мађарице по својим, а Јеврејкиње по својим породицама.

Немице и Мађарице односно *Прва женска задруга у Нов. Саду* скупила је 351 ф. 50 нов.; *Јеврејска* је задруга скупила 100 ф. а *Добротворна задруга Српкиња* 200 фор. 60 н. свега: 652 фор. 10 нов. Овај је новац предат г. *Брунеру*, да га отпреми на своје определење, а нашој је задрузи пријатно, да може овде о томе свој извештај изнети и дародавцима изјавити своју најтплију захвалу.

Приложници су ови:

По 10 фор.: Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња; *По 5 фор.*: Анастасија пл. Алексеј Маина, Љубица Велимировићка, Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Нов. Саду; *По 3 фор.*: Марта Станојевићка, Олга Давида Ђурчића; *По 2 фор.*: Катица пл. Новићка, Стева Михајловић, Јулка Дракулићка, Јулка Гергурова, Викторина Јанковићка, Ђока Ракић, Иса Дебељачки, Младен Ивошевић, Ангелина и Катица Поповића, Софија Јевтићка, Лакић, Марта Кондороши, Љубица Димовићка, Милица Барићка; *По 1 фор. 50 нов.* Катинка Попадић; *По 1 фор.* Јустина Кода, Анастасија Недељковићка, Јулијана

Поповића, Софија Д. Кода, Гизела Аурела Поповића, Катица Матићка, Софија Ј. Г. Адамовића, Александра Љ. Стефановића, Зорка Кода, Јулка Политова, Олга Славнићка, Марија Стојановићка, Јов. Т Чавић, Ангелина Георгијевић, Марија Гавриловић, Соф. Вукова, П. Романовић, Десанка Димовићка, Марија Плавшићка, Софија Бипарићка, Драга Јефремовићка, Јулка Савићка, Мара Токалићка, Марија Д. Јовановића, Јулка Грчићка, Јелисавета Дера, Ана Манојловић, Вида Давидовац, Паулина Добановачки, Бета Варађанина, Анђелија Сандићева, Љубица Вукићевић рођ. Бекић, Јелисавета пл. Рогулић, Н. Н., Марија Вучетићка, Софија Пушибрк, Христина пл. Новићка, Јулка Јевтићка, Драгиња Којновићка, Јелисавета Павловићева, Љубица Јерковићка, Катарина Јовановић, Милева Крестић, Софија Дера, Пава Георгијевић, Милица Ђирићка, Милица Нецкова, Катарина Крагујевићка, Евица П. Шилићка, Сима Марковић, Катица Ђирића, Марија Оберкнежевић, Милева Милованова, Катица Манојловићка, Анка Јорговићка, Смиљана Савковић, Милева Вукичевић, Љубица Моловић, Марија Лугумерска, Јелка Велића, Јован Сремчевић-Габор, Ана Камбер, Рада Чонградац, Јулка Радовановић, Марија Хирт, Ј. Поповић удова капетаница, Ленка Ракић, Софија Каћанска, Ружица и Смиља Слешчевићеве, Катарина Сајдл, Милица Брзакова, Јован Јерковић, Софија Љубиша, Коста Миросављевић; *По 80 нов.*: Величка Шилић; *По 60 нов.*: Анка Тотовић, Катица Поповић; *По 50 нов.*: Лепосава Поповић, Кат. Звекић, Јеца Сланкаменац, Милица Жикић, Петар Ђорђевић, Софија Гргур, Даница Дамјановић, Лаза Лукић, Даринка Калић, Персида Бојшић, Гавра Плавшић занат., Мара Милић, Соф. Марковић, Јулка Георгијевић, Милица Деметровић, Марта Стојановић, Марија Стратимировић, Јулка Тешић, Даница Милић, Перса Релић, Јован Сабов, Терезија Сабов, Марија Керац, Јоца Керац, Кат. Бока, Ана Предић, Јелка Лујановићева, Емилија Ракић, Јелена Мога, Хермина Жарковић, Гавра Маленчић, Љубица Михајловић, К. Сремчевић, Нанчека Шилић, Соф. Ђорђевић, Ката Мирилова, Фемка Николић, Љубица Ђорђевић, Јулка Максимовић, Љубица Јовановић, Ленка Николић, Владимир Крецулов, Милица Форканић, Марија Миловановић, Катица Максимовић забавиља, Ангелина Продановић, Марика Максимовић, Софија Спасојевић, Дафина Михајловић, Даница Јаснић, удова Јанике Дера, Даница Бранчић, Марија Костић, Марија Кристић, Евица Манојловић, Драга С. Петровић Љубица Матић, Владимир Угришић, Катарина Кавић, Ангела Лозанова, Ленка Михајловић удова, Јелена Ђорђевић, Егмецић, Соф. Манигодић, М. Стајић, К. Стајић, Ирена Барако, Будимир, Даница Ђорђевић, Марија Георгијевић, Бошко Стакић, П. Георгијевић, Јованка Мило-

вановић, Јелена Чобан, Даринка Ивковић и Персида Маркуш; *По 40 нов.*: Душица уд. Радуловић, Јелена Бабић, Марија Ненадовић, Катица Шандора Тајкова, Катица Панаотовић, Милица Влаовић, Драга Радовановић, Ката Фратуцан, Милица Малешевић; *По 30 нов.*: Никола Котуров, Милева Вучковић, Савета Добреј, Алекс. Радованов, Андрија Жарковић Марија Вуканова, Катица Иванчевић, Љубица Мога, Каролина Матић, Христ. Керац, Милица Зрнић, Јелена Петровић, Драгиња Петровић, Соф. Лучић, Сара Будимир, Кат. Теодоровић, Кат. Чушић; *По 20 нов.*: Аца Кондан, Кат. Шашић, Алекс. Полак, Персида Зарић, Персида Петковић, Ана Лубурић, Вида Маленчић, Ангелина Грбић, Милица Поповић, Алка Бечус, Латинчић, Гига Керавица, Живана Салаћанин, Живко Салаћанин, Јудита Савић-Шилер, Милица Саранда, Софија Будошан, Милка Вртунска, Маца Гавриловић-Бузарина, Јуца Мунћан, Милева Печварац, Милица Балаш, Катица Перков, Даница Јеркова, Марија Каранова, Величка Ђорђевић Јула Ирмовачка, Алекс. Николић, Васа Милак, Лука Малетић, Милева Аниччић, Анка Грујић; *По 10 нов.*: Христина Савић-Шилер, Софија Сунек, В. Петровић, Хорват Илона, Ленка Јоцкова, М. Стојковић, Марија Миловановић, Александра Јовановић, Софија Павковић, Катица Будошан, Љуба Видаковић, Јулка Јовановић, Сока Бугарска, Милица Јовановић, Јуца Керац, Сока Бугарска, Лаза Коларски, Јеца Станков, Матрона Дотлић, Марија Меснер.

Част нам је још изјавити, да су скупљачки табаци послати такође средишњем женском одбору овога фонда у Будимпешти.

У Нов. Саду, 4. (16.) октобра 1898.

А. Варађанин,
тајник.

Јулка Радовановићка,
начелница.

На венац пок. Ирме Адамовићке

приложише:

По 5 фор.: Јулка Радовановић; *По 4 фор.*: Фамилија Кодина; *По 2 фор.*: Мила Радовановић, Марија Плавшићка, Ангелина Т. Поповића, Таса Недељковића, Милица Јојкићка, Даница Гостовићка, Марија Вучетићка, Соф. Јевтићка, Милица Барићка; *По 1 фор.*: Викторина Јанковићка, Ана Манојловићка, Милева Косировић и Ана Петрик, Бета Варађанина, Гизела Поповићка и Јулка Грчићка. Свега 33 ф. Од тога је издато 30 ф. за венац, 1 ф. 50 н. поштарине, а 1 ф. 50 н. унешено је у благајну.

На свима овим даровима најтоплије се захваљује

У Нов. Саду, 4. (16.) октобра 1898.

У име одбора:

Јулка Радовановићка,
начелница.

САДРЖАЈ: Савез добротворних задруга. — Црној Гори. Богдан Крајишник. — Братска писма Брат Србин: Родољуб. — Јесен. Исаије Митровић — Српкиње и клостери. „Н.“ — Радња добротворних задруга Српкиња. Нови Сад. — Дој момо. — булбуц. — Белешке. — Листак. Сиротињска мајка Написала Милка Гргурова. (Свршетак.) Двоје сретника Јелица Беловић-Бернадзиковска. — Да сам. Љубомир Ибријеки — Ковчежић. — Извештај о прикупљеним прилозима за „Фонд краљице Јелисавете.“ — Прилози на венац пок. Ирме Адамовићке.

Штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду.